

MARGARET
ATWOODOVÁ

Přeložila Kateřina Klabanová

Argo

KOČIČÍ OKO

MARGARET ATWOODOVÁ

KOČIČÍ OKO

Z anglického originálu *Cat's Eye*,
vydaného nakladatelstvím Virago v roce 2009,
přeložila Kateřina Klabanová.

Odpovědná redaktorka Martina Mašíňová.

Jazyková redaktorka Jana Janíková.

Korektury Igor Pejchal.

Obálka a grafická úprava Tereza Králová.

Sazba studio Visualist.

Technická redaktorka Saša Švolíková.

Vydalo nakladatelství Argo,

Milíčova 13, 130 00 Praha 3,

argo@argo.cz, www.argo.cz,

roku 2022 jako svou 4 979. publikaci.

Vytiskla tiskárna Těšínské papírny.

První vydání.

ISBN 978-80-257-3876-4

Naše knihy distribuuje knižní velkoobchod KOSMAS

sklad: Za Halami 877, 252 62 Horoměřice

tel.: 226 519 383

e-mail: odbyt@kosmas.cz, www.firma.kosmas.cz

Knihy je možno pohodlně zakoupit v přátelském
internetovém knihkupectví www.kosmas.cz

Napsáno pro S.

Obrazy a ostatní soudobá umělecká díla v této knize jsem si vymyslela. Inspirací mi však byli takoví současní výtvarní umělci jako Joyce Wielandová, Jack Chambers, Charles Pachter, Erica Heronová, Gail Geltnerová, Dennis Burton, Louis de Niverville, Heather Cooperová, William Kurelek, Greg Curnoe či autorka popsurrealistické keramiky Lenore M. Atwoodová a původní tvorba v Isaacs Gallery.

Fyzikální a kosmologické postřehy jsem si vypůjčila ze strhujících publikací Paula Daviese, Carla Sagana, Johna Gribbina a Stephena W. Hawkinga a svému synovci Davidu Atwoodovi vděčím za poučné poznámky o teorii strun.

Děkuju Graemu Gibsonovi, že se mnou podstoupil i tuhle knihu, a díky si zaslouží i moje literární agentka, Phoebe Larmoreová, moje agentky v Británii, Vivienne Schusterová a Vanessa Holtová, redaktorky a nakladatelé Nan Taleseová, Nancy Evansová, Ellen Seligmanová, Adrienne Clarksonová, Avi Bennett, Liz Calderová a Anna Porteroová, stejně jako moje neúnavná asistentka Melanie Duganová i všechny ostatní moje nadpřirozené a čarodějné bytosti: Donya Peroffová, Michael Bradley, Alison Parkerová, Gary Foster, Cathy Gillová, Kathy Minialoffová, Fanny Silbermanová, Coleen Quinnová, Rosie Abellaoová, C. M. Sanders, Gene Goldberg, John Gallagher a Dorothy Goulbourneová.

„Když jí Tukanové řezali hlavu, nabrala stařena do rukou vlastní krev a odfoukla ji ke slunci.

„Moje duše přetrvá ve vás!“ vykřikla.

Od té doby vstupuje do těch, kdo zabijí, duše jejich oběti, aniž chtějí a aniž si toho jsou vědomi.“

– Eduardo Galeano: *Paměť ohně: Genesis*

„Proč si pamatujeme minulost, a ne budoucnost?“

– Stephen W. Hawking: *Stručná historie času*

I
**ŽELEZNÁ
PLÍCE**

1

Čas není přímka, ale rozměr, jako rozměry prostoru. Pokud můžete ohýbat prostor, můžete ohýbat i čas, a kdybyste měli dostatek znalostí a dokázali se pohybovat rychleji než světlo, mohli byste se vrátit do minulosti a existovat na dvou místech zároveň.

Tohle mi říkal Stephen, když už byl na škole, trávil spoustu času stáním na hlavě, aby se mu pěkně prokrvil mozek, věčně něco studoval a svetr do kaštanova se na něm málem rozpadal. Nechápala jsem tenkrát, co se mi brácha snaží sdělit, ale možná mi to nevysvětlil pořádně. Tehdy totiž pomalu opouštěl slova a jejich nepřesnost.

Ale díky tomu jsem začala vnímat čas jako něco, co má tvar, co může člověk vidět – průzračnou soustavu, která plyne a přelévá se přes sebe. Za časem se neohlížíte, ale díváte se skrze něj jako do vody. Někdy vypluje to, jindy ono, občas nic. Ale nic se neztrácí.

2

„Stephen říká, že čas není přímka,“ prohlásím. Cordelie protočí panenky, přesně jak jsem čekala.

„No a?“ Tahle odpověď uspokojí nás obě. Vymezí povahu času a vykáže na patřičná místa i Stephena za to, že nás má za „pubertačky“, jako by jemu bylo bůhvíkolik.

Jedeme spolu tramvají do centra, což teď o zimních sobotách děláváme často. V tramvaji je vydýcháno a páchne tu vlna. Cordelie sedí nenuceně a sem tam do mě dloubne loktem, lhostejně civí na lidi kolem kovově lesklýma, šedozelenýma očima, z nichž se nedá nic vyčíst. Nikdo se jí do nich nevydrží dívat dlouho a já už jsem v tom skoro stejně dobrá. Jsme nepřístupná dvojka, sršíme vtípem, je nám třináct.

Vlňáky pod kolena jsme si přeškrtily páskem, límec zvedly po vzoru filmových hvězd, v ohrnutých holínkách lem z pánských pracovních ponožek. V kapse šátek, kterým nás doma vždycky vybaví, ale my si ho stáhneme, jakmile jsme z dohledu. Pokrývkou hlavy pohrdáme. Na neústupných rtech nám svítí rudá rtěnka, lesklá jako nehty. Myslíme si, že jsme kamarádky.

Tramvají jezdí hlavně postarší paní, nebo se nám tak aspoň jeví. A to nejrůznějších druhů. Elegantní dámy v kabátě na míru z kvalitního tvídu, k tomu rukavičky v barvě stejně jako seriózní klobouček s apartní ozdobou ze svěžích ptačích per po straně. Další jsou chudší, zřejmě přistěhovalkyně s tmavou šálou přes hlavu a ramena. Obloustlejší paní sebou kecnou, sveřepě svírají rty a nákupní tašky: ty určitě

vymetly všechny výprodeje a nakoupily za babku. Cordelie dokáže rozpoznat lacinou látku na první pohled. „Gabardén,“ odfrkne. „Bez vkusu.“

Ne všechny už to ale vzdaly, pár se jich ještě pokouší zaujmout, ohodit. Není jich moc, ale tím spíš vyniknou. Nebojí se vzít si šarlatovou nebo purpurovou, v uších se jim houpou náušnice a jejich klobouk připomíná spíš jevištní rekvizitu. Zpod šatů jim vykukuje spodnička v neobvyklých, svůdných barvách. Svůdná je až na bílou každá. Nechá-vají se obarvit na blond, modrým přelivem, nebo černou, která v kontrastu s průsvitnou pletí až zaráží a je matná jako kožich na vyhození. Namalovaná pusa přesahuje tu vlastní, nad ní fleky zdravíček, kolem skutečných očí ubohá a roztřesená snaha zkrášlit se. Tyhle většinou trpí samomluvou. Jedna bručí pořád dokola „skopová, skopová“ jako odrhovačku a jiná nám zase štouchá do nohou deštníkem a s pohoršeným „úplně nahá“.

Tyhle nás baví. Mají aspoň trochu šmrnc, nějakou vynalézavost a je jim jedno, co si o nich kdo myslí. Unikly, i když tak docela netušíme čemu. Podle nás si ty bizarní kostýmy i verbální tiky zvolily vědomě, a až přijde náš čas, budeme mít možnost volby i my.

„Přesně takhle budu jednou vypadat,“ kření se Cordelie. „Jenom si k tomu příberu uštěkanýho pekinéze a budeme spolu vyhánět děti z našeho trávníku. Vezmu si na ně hůl.“

„To já si jako mazlíčka pořídím leguána,“ prohlásím, „a nosit budu jenom třešňově červenou.“ Protože jsem se nedávno dozvěděla, že není červená jako červená.

Teď mě napadá, že prostě jenom neviděly, jak vypadají. Třeba to mělo tuhle prostou příčinu: zhoršil se jim zrak. Ten teď trápí i mě: musím blíž k zrcadlu, takže se proměním ve flek, a pokud se odtáhnou dál, unikají mi zase detaily. Kdo ví, co si na sebe maluju já, s jakým moderním uměním na obličejí vyrazím ven? Když už se mi podaří trefit správnou vzdálenost, stejně váhám. Jsem v přechodu: někdy si připadám jako utahaná pětatřicátnice, jindy jako čilá padesátka. Dost záleží na světle a nakolik přimhouříte oko.

Proto dávám přednost restauracím s růžovým interiérem – lichotí totiž pleti. V těch dožluta zežloutnete taky. Vážně jsem to zkoumala. Marnivost je k vzteku: chápu, proč to každá nakonec vzdá. Ale tak daleko ještě nejsem.

Nedávno jsem se přistihla, jak si nahlas něco broukám nebo že jsem cestou po ulici nechala pusu lehce pootevřenou a v koutku se mi objevila slina. Sice nepatrná, jenomže ona stačí špičička klínu, drobná prasklinka ve zdi, a časem – co vlastně? Jaká vyhlídka na směšnou výstřednost nebo na projevy bláznivosti se rozevře přede mnou?

Tohle bych nikdy nikomu neřekla, leda Cordelii. Ale kterou Cordelii bych si vybrala? Tu, kterou jsem si vysnila, tu v ohrnutých holínkách a se zvednutým límcem, nebo tu předtím, tu potom? Není jenom jedna bytost, nikdo z nás.

Kdybych se měla s Cordelií znovu setkat, co bych jí o sobě řekla? Pravdu, nebo cokoliv, čím bych se jí zalíbila?

Asi cokoliv. Pořád ještě mám tu potřebu.

Neviděla jsem se s ní tak dlouho. A nečekala jsem, že bych se s ní ještě kdy potkala. Ale teď, když jsem se vrátila, nedokážu málem projít ulicí bez přesvědčení, že právě zmizela za rohem, vešla do dveří. Rozumí se samo sebou, že tyhle fragmenty – rameno v kabátě z velbloudí srsti, lícní kost, lýtko – patří jiným, v celku to nikdy Cordelie není.

Nemám ponětí, jak by teď vlastně vypadala. Přibrála, ochablo jí poprsí, šednou jí chloupky kolem koutků? To sotva – všechny by je vytrhala. Nosí brejle s módními obroučkami, nechala si vyhladit víčka, prokvetly jí vlasy, nebo se barví? To všechno přichází v úvahu: obě jsme dosáhly hraničního věku, procházíme šedou zónou, v níž se ještě dá věřit, že tyhle podfuky mimo denní světlo zaberou.

Představuju si Cordelii, jak zkoumá rostoucí váčky pod očima, pleť, zblízka povolenou a zvrásněnou jako kůže na loktech. Povzdychne si a nanese krém, ten nevhodnější. O vhodnosti krémů by měla přehled. Provádí inventuru rukou – i ty se trochu krabatí a kříví, tak jako moje. Nastává čas sukovatění, rty vadnou. Rýsuje se druhá brada, dokonce

i v potemnělých okýnkách metra. Ostatní si těch náznaků zatím ne-
všimnou, pokud se nepodívají příliš pozorně: jenomže my dvě si na-
vykly dívat se pozorně.

Upustí osušku v barvě svých očí, nazelenalou jako moře, ohlídne
se přes rameno a zrcadlo jí ukáže povislou kůži nad pasem, posklá-
danou jako na krku šarpeje, pŕlky ve tvaru krocaního laloku, a když
se obrátí, vysušenou kapradinu vlasů. Představuju si ji v cvičebním
úboru, jak se někde ve fitku barevně sladěná potí jako prase. Víím, co
by o tom řekla, o tom všem. Jak jsme se jen škodolibě a s odporem
híhňaly, když jsme u nich doma v dóze našly vosk, kterým si její ses-
try depilovaly nohy, tu ztuhlou hroudu plnou chlupů. Odmalička se
vyžívala v grotesknosti těla.

Představuju si, že na ni narazím bez varování. Možná bude mít na
sobě obnošenou houni a pletenou čepici, kterou snad stáhla z konvice
na čaj, najdu ji, jak sedí na obrubníku, vedle sebe dvě igelitky a v nich
všechny svoje statky, něco si pro sebe brblá. *Cordelie! Copak ty mě ne-
poznáváš?* oslovím ji. Moc dobře ví, kdo jsem, ale předstírá, že ne. Vstá-
vá a belhá se pryč na oteklých nohou, z děr na holínkách jí čouhají
pracovní ponožky, naposledy ještě mrkne přes rameno.

Je to docela uspokojivá představa, čím horší, tím větší zadostiučině-
ní. Dívám se z okna nebo vyběhnu na balkon, abych líp viděla, jak si
na ni počíhá chlápek na chodníku pode mnou, popadne ji, dá jí jednu
do žeber – ránu do obličeje bych nezvládla – a povalí ji na zem. Dál už
zajít nedokážu.

Ještě lepší je ta s kyslíkovým stanem. Cordelie už nic nevnímá. Při-
volali mě k nemocničnímu lůžku, ale příliš pozdě. Vadnoucí kytice ve
váze zapáchá, Cordelii vedou z nosu a zápěstí hadičky, je slyšet dech
v agonii. Držím ji za ruku. Tvář má odulou a bledou jako neupečená
sušenka, pod zavřenýma očima jí žloutnou kruhy. Víčka se jí nechvějí,
ale prsty sebou tu a tam zlehka cuknou – nebo se mi to jen zdá? Sedím
vedle ní a přemítám, jestli mám vytáhnout hadičky z kanyl, zástrčku
ze zásuvky. Nulová mozková aktivita, říkají lékaři. Pláču? A kdo by mě
asi tak přivolal?

Nebo ještě líp: železná plíce. Nikdy jsem železnou plíci neviděla ve skutečnosti, jenom fotky v novinách a na nich děti v ní v dobách, kdy ještě řádila obrna. A ty fotografie – železná plíce připomínající obří rohlík, z kovu vykukuje hlava jako párek, vždycky dětská, na polštáři kolem vějíř vlasů, vypoulenýma očima zírá do noci – na mě zapůsobily víc než historiky o tom, jak se děti propadly na ledě a utopily se nebo si hrály na kolejích a vlak jim přešel ruce nebo nohy. Obrnu mohl člověk dostat, aniž tušil jak a kde, a železná plíce by ho zchlamstla, aniž věděl proč. Něco vdechl nebo snědl nebo se nakazil z peněz osahaných spoustou lidí. Těžko říct.

Železnými plícemi nás strašili nebo jimi argumentovali, když nám potřebovali zakázat něco, co jsme chtěli dělat. Zapomeň na koupaliště, na letní davy. *Chceš snad strávit zbytek života v železný plíci?* Hloupá otázka, ačkoliv mě život těch nebožátek neschopných pohybu záhadně přitahoval.

Cordelie sevřená železnou plící, která jí pomáhá dýchat, jako když se hraje na tahací harmoniku. Kolem ní to mechanicky sípá. Je plně při vědomí, ale nemůže se pohnout ani promluvit. Já vejdu do místnosti, hýbám se, mluvím. Setkáme se očima.

Musí přece někde žít. Klidně by se mohla vyskytovat ani ne míli ode mě, nebo bydlet v sousedním bloku. Jenomže nakonec mě stejně vůbec nenapadá, co bych dělala, kdybych na ni náhodou narazila, třeba v metru, kdyby si sedla naproti mně nebo čekala na nástupišti a četla si reklamy. Stály bychom tam vedle sebe, sledovaly čokoládovou tyčinku v sevření rudých rtů a já bych se k ní otočila a řekla bych: *Cordelie. To jsem já, Elaine.* Obrátila by se ke mně, vykřikla by teatrálně? Ignorovala by mě?

Nebo bych já ignorovala ji, kdybych měla tu možnost? Nebo bych k ní beze slova přistoupila a objala ji? Popadla bych ji za ramena a třásla s ní a třásla?

Jsem na nohou snad už hodiny, sešla jsem z kopce k centru, kam už tramvaje dávno nejezdí. Večer se šedavě rozpíjí v akvarelu, v aerosolu podzimního města. Počasí se tu každopádně nezměnilo.

Teď jsem dorazila k místu, kde jsme kdysi z tramvaje vystupovaly do nánosů zimní břechky u obrubníku, do bodání větru fičícího od jezera mezi ošumělými budovami s plochou střechou, která se pro nás tehdy rovnala něčemu na výši. Dneska už tahle část města není plochá, omšelá ani zchudlá. Ke zrenovovaným cihlovým fasádám přibyly nápisy kurzívou z neonů, všude spousta mosazných prvků, nemovitostí, peněz. V dálce přede mnou se tyčí shluk skleněných staveb, blikající náhrobky obrů. Jmění u ledu.

Ale já mrakodrapům příliš pozornosti nevěnuju, ani kolemjdoucím ohozeným podle poslední módy z dovozu, ručně zpracovaná kůže i semiš mě nechávají chladnou. Namísto toho upírám oči k zemi jako stopař.

Cítím, jak se mi svírá hrdlo, sanicí se mi táhne bolest. Znovu jsem si začala okusovat nehty. Je na nich krev, jejíž chuť si pamatuju. Připomíná nanuk s pomerančovou příchutí, lacinou kuličkovou žvejku, červenou lékořici, ožužlanou kadeř, zmrzlou špinavou krustu.